กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

กฤติกร แจ่มตระกูล
นักประชาสัมพันธ์

ในอดีตกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมและสัญญาของไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของ "เสรีภาพของบุคคล" และ "ความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา" ซึ่งเชื่อว่าคู่สัญญาควรมีอิสระในการตกลงกัน และรัฐจะไม่เข้าแทรกแซง ตราบใดที่ข้อตกลงนั้นไม่เป็นสิ่งที่ต้องห้ามชัดแจ้งตามกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลง รูปแบบการทำสัญญาได้เปลี่ยนจากสัญญาที่เกิดจากการเจรจาต่อรองระหว่างบุคคลที่มีฐานะเท่าเทียมกันมาเป็น "สัญญาสำเร็จรูป" ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจการค้าที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าเป็นผู้กำหนดข้อตกลงไว้ล่วงหน้า ผู้บริโภคจึงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะไม่มีโอกาสเจรจาต่อรองหรือแก้ไขเงื่อนไข มีเพียงหน้าที่ในการยอมรับหรือปฏิเสธเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีการตรา พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ขึ้น โดยมีเจตนาเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่าเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร กฎหมายฉบับนี้ช่วยกำหนดกรอบการใช้เสรีภาพในการแสดงเจตนาและให้อำนาจแก่ศาลในการตรวจสอบและสั่งให้ข้อสัญญาที่เอารัดเอาเปรียบมีผลใช้บังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

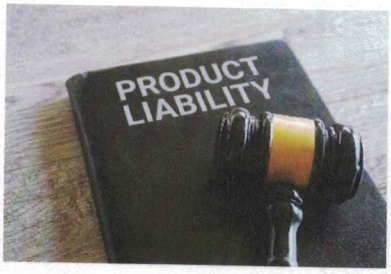

ยกตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8942/2554 เงินที่โจทก์ชำระให้จำเลยที่ 1 ในวันทำสัญญาจะซื้อจะขายนั้นเป็นการให้เพื่อเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญาจะซื้อจะขายได้ทำขึ้นแล้ว และเป็นประกันการปฏิบัติตามสัญญาโดยคู่สัญญามีเจตนาจัดเอาเป็นการใช้เงินบางส่วนเมื่อชำระหนี้ หรือหากโจทก์ละเลยไม่ชำระหนี้ก็ให้ริบเงินนั้นได้ตามสัญญา <u>เงินจำนวนนี้จึงเป็นมัดจำมิใช่เบี้ยปรับ</u> เพราะเบี้ยปรับเป็นกรณีที่ลูกหนี้สัญญาจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อตนไม่ชำระหนี้อันเป็นการกำหนดค่าเสียหายเอาไว้ล่วงหน้าเท่านั้น คู่สัญญามิได้มีเจตนาให้เอาเบี้ยปรับเป็นการใช้เงินบางส่วนเมื่อชำระหนี้ แม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้ให้อำนาจศาลที่จะลดมัดจำดังเช่นเบี้ยปรับ แต่ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 มาตรา 7 บัญญัติว่าในสัญญาที่มีการให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ หากมีกรณีที่จะต้องริบมัดจำ ถ้ามัดจำนั้นสูงเกินส่วน ศาลจะลดลงให้ริบได้เพียงเท่าความเสียหายที่แท้จริงก็ได้ โดยบทกฎหมายดังกล่าวเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนซึ่งให้ศาลพิจารณาตามที่เห็นสมควรหากมัดจำสูงเกินส่วน ศาลจึงมีอำนาจลดมัดจำได้

โดยสรุปกฎหมาย พ.ร.บ.ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง "สมดุลแห่งอำนาจต่อรอง" ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน กฎหมายเหล่านี้ไม่ได้ยกเลิกหลักเสรีภาพในการทำสัญญา แต่เป็นการวางบรรทัดฐานว่าการตกลงใด ต้องไม่นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบที่เกินสมควร หัวใจสำคัญคือการให้อำนาจศาลและหน่วยงานรัฐ เช่น สคบ. เข้าตรวจสอบเนื้อหาของสัญญาและพฤติการณ์ในกระบวนการทำสัญญา เช่น ความสุจริต อำนาจต่อรอง และความรู้ความเข้าใจของคู่สัญญา หากพบความไม่เป็นธรรมศาลสามารถปรับลดผลบังคับของสัญญาให้เหลือเพียงเท่าที่เป็นธรรมได้

เจาะลึกกฎหมายสินค้าไม่ปลอดภัย (PL Law) และกรณีศึกษาใกล้ตัว

กฤดิกร แจ่มตระกูล
นักประชาสัมพันธ์

"จากสากลสู่ไทย" แนวคิดของกฎหมายฉบับนี้มีต้นกำเนิดมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 1964 และต่อมาได้รับการยอมรับในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปและญี่ปุ่น เพื่อสร้างระบบการเยียวยาผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาที่ผู้บริโภคเสียเปรียบในข้อมูลและเทคโนโลยีที่จะพิสูจน์ จึงได้มีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกฎหมายจากหลายประเทศและตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นใน พ.ศ. 2551 โดยเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นต้นมา หัวใจสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือการนำหลัก "ความรับผิดเด็ดขาด" (Strict Liability) มาบังคับใช้ หมายความว่า ผู้ประกอบการ (ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ว่าจ้างผลิต) จะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยที่ผู้เสียหาย "ไม่ต้องพิสูจน์" ว่าผู้ประกอบการประมาทหรือไม่ เพียงแค่พิสูจน์ว่าตนเองได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าตามปกติธรรมดาก็เพียงพอแล้ว สินค้าแบบไหนที่เรียกว่า "ไม่ปลอดภัย" ตามนิยาม "สินค้าที่ไม่ปลอดภัย" ไม่ได้หมายถึงแค่สินค้าที่พังหรือเสีย แต่รวมถึงสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน เนื่องจากความบกพร่องในการผลิต การออกแบบ หรือแม้แต่การที่ผู้ผลิตไม่ได้แจ้ง "คำเตือน" หรือ "วิธีใช้" ที่ถูกต้องชัดเจน

กรณีศึกษาบทเรียนจากคดีรถยนต์ยี่ห้อหนึ่ง (เครื่องยนต์ดีเซล) เพื่อให้เห็นภาพการบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจน สามารถดูได้จากคำพิพากษาของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ (คดีหมายเลขดำที่ ผบ 347/2561 คดีหมายเลขแดงที่ ผบ 238/2566) ซึ่งเป็นการฟ้องร้องดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ระหว่างผู้บริโภค 9 ราย กับบริษัทจำหน่ายรถยนต์และพวก ในคดีนี้โจทก์ร้องเรียนว่ารถยนต์ รุ่นปี 2014 - 2018 เครื่องยนต์ดีเซล มีปัญหาเครื่องยนต์สั่น เร่งความเร็วไม่ขึ้น และมีน้ำมันเชื้อเพลิงปะปนในน้ำมันเครื่องจนสูงเกินขีดจำกัด แม้ทางบริษัทจะแย้งว่าปัญหาเกิดจากการใช้งานหรือการไม่บำรุงรักษาตามระยะ แต่ศาลพิจารณาเห็นว่า ปัญหาสะสมจากระบบกรองและกำจัดเขม่า (DPF) ที่ทำงานผิดปกติบ่อยครั้ง ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุบนท้องถนน ศาลจึงวินิจฉัยว่ารถยนต์รุ่นดังกล่าวเป็น "สินค้าที่ไม่ปลอดภัย" เนื่องจากมีความบกพร่องจากการผลิตหรือการออกแบบที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ผู้บริโภคคาดหวัง และพิพากษาให้บริษัทผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งค่าซ่อมแซม ค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถ รวมถึงค่าเสียหายต่อจิตใจจากความวิตกกังวล และสั่งให้เรียกเก็บคืนรถยนต์รุ่นดังกล่าวที่ยังมีปัญหามาแก้ไขให้ปลอดภัย

ทั้งนี้หากผู้บริโภคพบว่าตนเองได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามารถติดต่อขอคำปรึกษาได้ที่ ผ่านสายด่วน สคบ. 1166 หรือร้องเรียนผ่านเว็บไซต์ https://complaint.ocpb.go.th และแอปพลิเคชัน OCPB Connect

เข้าใจความต่างธุรกิจเครือข่าย (MLM) ถูกกฎหมาย กับ แชร์ลูกโซ่

กฤติกร แจ่มตระกูล
นักประชาสัมพันธ์

ธุรกิจเครือข่ายหลายชั้น หรือ MLM และแชร์ลูกโซ่มักถูกนำมาปะปนกันเนื่องจากมีโครงสร้างเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ทั้งสองอย่างนี้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในแง่ของกฎหมายและด้านจริยธรรม การแยกระหว่างสองโมเดลนี้ สามารถพิจารณาได้จากปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1. แหล่งที่มาของรายได้ ความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดคือ MLM ที่ถูกกฎหมายจะจ่ายผลตอบแทนตามยอดขายสินค้าจริงให้แก่สมาชิก แต่ในทางตรงกันข้ามแชร์ลูกโซ่จะเน้นรายได้จากการรับสมัครสมาชิกใหม่ โดยผลตอบแทนจะมาจากค่าธรรมเนียมหรือการบังคับซื้อสินค้าของสมาชิกที่สมัครเข้ามาใหม่เพื่อจ่ายให้คนระดับบน โดยในระบบ MLM ที่แท้จริงต้องสามารถสร้างกำไรได้จากการขายปลีกได้โดยไม่จำเป็นต้องรับสมัครคนเพิ่มเสมอไป

2. ลักษณะของสินค้าและความต้องการของตลาดในธุรกิจ MLM สินค้ามักเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและมีความต้องการในตลาดจริง แต่ในระบบแชร์ลูกโซ่ สินค้ามักเป็นเพียง "ฉากหน้า" เพื่อปิดบังการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมาย สินค้าเหล่านั้นมักมีราคาสูงเกินจริง หรือสมาชิกถูกบังคับให้ซื้อในจำนวนที่มากเกินความจำเป็นเพื่อรักษาตำแหน่ง ซึ่งเรียกว่า "การตุนสินค้า"

3. นโยบายการรับซื้อสินค้าคืน บริษัท MLM ที่ถูกกฎหมายส่วนใหญ่จะมีนโยบายรับซื้อสินค้าคืนที่ชัดเจน หากสมาชิกไม่สามารถขายสินค้าได้หรือต้องการเลิกธุรกิจ เพื่อคุ้มครองสมาชิกจากความเสี่ยง แต่แชร์ลูกโซ่มักไม่มีนโยบายนี้หรือมีเงื่อนไขที่ซับซ้อนจนไม่สามารถคืนได้จริง ทำให้สมาชิกต้องแบกรับภาระสินค้าที่ค้างสต็อก

4. การโฆษณาชวนเชื่อและคำมั่นสัญญา แชร์ลูกโซ่มักดึงดูดเหยื่อด้วยคำมั่นสัญญาว่าจะ "รวยเร็ว" หรือ "มีรายได้มหาศาลโดยไม่ต้องทำงานหนัก" ในขณะที่ MLM ที่ถูกต้องจะระบุชัดเจนว่าความสำเร็จขึ้นอยู่กับความพยายาม ทักษะ และการใช้เวลาอย่างจริงจัง ข้อมูลจากสถิติชี้ให้เห็นว่าสมาชิก MLM ส่วนใหญ่มักมีรายได้ไม่มากนักและต้องใช้ความพยายามสูงในการทำกำไร

สรุปแล้วธุรกิจเครือข่าย กับ แชร์ลูกโซ่มีความแตกต่างกันในหลายจุด โดยเฉพาะแหล่งทำเงินว่ามาจากการขายสินค้า หรือว่ามาจากการชวนคนเข้ามาในเครือข่าย หลักการนี้ช่วยให้เราแยกได้ว่าโอกาสทางธุรกิจจะต้องอยู่บนพื้นฐานของสินค้าและลูกค้าจริงไม่ใช่ขายความฝัน หากต้องการตรวจสอบผู้ประกอบธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง สามารถขอรับคำปรึกษาที่สายด่วน สคบ. 1166 หรือผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน OCPB Direct และ Website : www.ocpb.go.th

ฉลากยางรถยนต์นั้นสำคัญ!

แม่ผึ้งพึงได้

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก

เรื่อง ลักษณะของฉลากสินค้าที่ควบคุมฉลาก (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565

1. **ชื่อประเภท**หรือชนิดของสินค้า เช่น ยางรถยนต์ชนิดเรเดียล
2. **ชื่อผู้ผลิต** หรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิต ที่จดทะเบียนในประเทศไทย
3. **ชื่อผู้สั่งหรือนำเข้า** หรือเครื่องหมายการค้าของผู้สั่งหรือนำเข้าที่จดทะเบียนในประเทศไทย
4. กรณีนำเข้าต้องระบุ**ประเทศที่ผลิตด้วย**
5. **สถานที่ตั้ง**ของผู้ผลิต ผู้สั่ง หรือนำเข้า
6. **ขนาดของยางรถยนต์** ที่เป็นมาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ในยางรถยนต์แต่ละประเภทซึ่งแสดงไว้บริเวณแก้มยาง
7. **วิธีใช้**
8. **ข้อแนะนำ**ในการใช้
9. **คำเตือน**
10. **สัปดาห์ ปีที่ผลิต** 4202 (ซึ่งหมายถึงผลิตเมื่อ สัปดาห์ที่ 42 ปี ค.ศ.ที่ 2002)
11. **สัปดาห์ ปีที่ควรใช้ก่อน**
12. **ราคา** ระบุหน่วยเป็นบาท

สคบ. 1166 www.ocpb.go.th

ยางรถยนต์จะมีอายุการใช้งาน

ประมาณ **2 – 3 ปี** หรือ อายุการใช้งาน **30,000 – 40,000** กิโลเมตร

ควรเลือกใช้ยางให้เหมาะสมกับประเภทของรถยนต์และการใช้งาน โดยเลือกใช้ยางรถยนต์ยี่ห้อและรุ่นเดียวกันทั้งชุด หรือหากมีเหตุจำเป็นควรเปลี่ยนทั้งคู่

ควรตรวจสอบลมยางให้เหมาะสม

ตามคำแนะนำที่ติดตั้งอยู่ข้างประตู หรือในคู่มือรถยนต์

ใช้ยางถูกต้อง ขับขี่ปลอดภัย ใส่ใจทุกการเดินทาง

แม่ผึ้งพึ่งได้

เขต ปลอดบุหรี่ ตามกฎหมาย

สถานศึกษา
ทุกระดับ

สถานปฏิบัติธรรม
วัด

สถานพยาบาล
โรงพยาบาล คลินิก

ยานพาหนะสาธารณะ
(รวมระบบขนส่งมวลชน
เช่น รถไฟฟ้า BTS/MRT)

สถานที่ราชการ

ห้างสรรพสินค้า
โรงภาพยนตร์

ลิฟต์

บันไดเลื่อน

ความผิดตาม
พระราชบัญญัติ
ศุลกากร
พ.ศ. 2560

ต้องระวางโทษ
จำคุกไม่เกิน 10 ปี
หรือปรับไม่เกิน **500,000 บาท**
หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ครอบครอง

ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย
ซื้อ รับจำนำ หรือรับไว้ โดยประการใด
ซึ่งของอันตนรู้ว่าเป็นของที่เข้ามาในราชอาณาจักร
โดยยังมิได้ผ่านพิธีการศุลกากรโดยถูกต้อง

ต้องระวางโทษ
จำคุกไม่เกิน 5 ปี
หรือปรับเป็นเงิน
4 เท่าของราคาสินค้า
หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสูบบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้าที่มีสารนิโคติน
เป็นส่วนประกอบ
ในที่สาธารณะ

มีบทลงโทษ
ปรับไม่เกิน 5,000 บาท
ตามพระราชบัญญัติควบคุม
ผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560

1166 www.ocpb.go.th

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ฝ่ายเผยแพร่วิชาการและพัฒนาเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค

แม่พึ่งพึงได้

สิทธิเมื่อซื้อของออนไลน์ รู้ไว้ไม่เสียเปรียบ

1 การซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจค้าขายออนไลน์

ผู้บริโภคมีสิทธิ คืนสินค้าหรือบริการ ภายใน 7 วัน

นับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการ

2 และผู้ประกอบธุรกิจต้องคืนเงินเต็มจำนวนที่ซื้อสินค้า หรือบริการ

3 หากไม่คืน ผู้ประกอบธุรกิจต้องชำระเบี้ยปรับอัตรา

MRR +10

(อัตราดอกเบี้ยผิดนัดชำระ)

www.ocpb.go.th
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ร่วมเผยแพร่โดยสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค